

IMPERIALISMO(1870-1914)

1 - A EXPANSIÓN COLONIAL DAS POTENCIAS EUROPEAS

1.1 - O paso do colonialismo ó imperialismo.

- O **colonialismo** non é un feito novo porque durante o século XVI, España e Portugal forxaron enormes imperios coloniais e, un século máis tarde, fixérono Holanda, Inglaterra e Francia.

- A diferenza é que, agora, a finais do século XIX os países colonizadores buscan un control total da colonia, mentres que antes só se buscaba un comercio vantaxoso para a metrópole.

- Por iso, o período comprendido entre 1870 e 1914 coñécese como a **era do imperialismo**.

1.2 - Causas do imperialismo:

1.2.1 - Causas económicas e demográficas:

- o imperialismo foi unha consecuencia da industrialización, xa que o desenvolvemento industrial proporcionou medios de transporte e de comunicación eficaces (ferrocarril, barco de vapor, telégrafo), armas potentes e medicinas específicas.

- As colonias servíanlles aos países europeos para vender o excedente da produción industrial (é dicir, servían como mercado), para investir os seus capitais, e como abastecemento de materias primas.

- Servían tamén como lugar de asentamento para os seus emigrantes, solucionando así o continuo crecemento demográfico dos países europeos e baixando os problemas de paro e malestar das metrópoles.

1.2.2 - Causas políticas:

- Os países colonizadores pretendían aumentar o seu prestixio internacional e conquistar lugares estratéxicos para controlar rutas marítimas e terrestres importantes.

- Así, Gran Bretaña consideraba fundamental dominar Exipto para controlar as rutas cara á India mentres que Rusia tratou de atopar unha saída a mares libres de xeos.

1.2.3 - Causas ideolóxicas:

- Inquietudes científicas:

- A partir de 1870 en Gran Bretaña, Francia, EE.UU. e Alemaña creáronse sociedades xeográficas, que se lanzaron a realizar expedicións científicas por todo o planeta: polo deserto do Sáhara, as selvas e os ríos de África, e incluso chegaron ás rexións polares.

- Crenza na superioridade da raza branca e na súa misión civilizadora:

- Os occidentais estaban convencidos da superioridade da raza branca e que isto lles daba dereito a dominar outros pobos, que consideraban atrasados e inferiores. Por iso pensaban que tiñan a misión de civilizar os demais pobos.
- O ideal de civilizar a uns pobos que consideraban atrasados e de convertelos ao cristianismo impulsou tamén a expansión colonial. Fundáronse centenaes de misións en África, Asia e Oceanía.

1.3 - A administración colonial.

- Distínguense os seguintes réximes administrativos:
 - **As colonias:** supón a perda da soberanía do país colonizado que pasa a depender totalmente de metrópole.
 - As colonias poden ser de dous tipos: **colonias de poboamento** que son territorios pouco poboados que absorbían os excedentes de poboación da metrópole, como por exemplo Australia, Suráfrica ou Canadá.
 - E **colonias de explotación** que eran territorios con bastante poboación indíxena que abastecían de materias primas e servían de mercado ós produtos manufacturados da metrópole, como por exemplo a India.
 - **As concesións:** eran territorios cedidos a unha metrópole¹ durante un tempo determinado.
 - Tratábase de enclaves cobizados polo seu interese estratéxico ou comercial.
 - Un exemplo foi a concesión de Hong Kong a Gran Bretaña por parte de China. A cesión acordouse por cen anos, e en 1997 este territorio foi devolvido á República Popular China.
 - **Os protectorados:** a potencia colonizadora controlaba a política exterior e as riquezas do país, mentres que as autoridades nativas controlaban o goberno interior.
 - Exemplo: o que fixo Gran Bretaña con Exipto ou España con Marrocos.
 - **Os mandatos:** naceron despois da 1ª Guerra Mundial para administrar os territorios dependentes das potencias perdedoras en representación da Sociedade de Nacións.

1.4 - O reparto de África.

- Antes de 1800 os europeos fundaron factorías (pequenos enclaves) cunha finalidade estratéxica ou comercial e o interior do continente era un territorio practicamente descoñecido.
- Sen embargo, en 1914 xa estaba totalmente repartido entre os diversos Estados europeos agás dúas excepcións: Liberia e Abisinia.
- A clave do cambio atópase na **Conferencia de Berlín** de 1884-85 que reuniu ós representantes de doce nacións europeas, ademais de Turquía e EE.UU.
- Nesta conferencia acordouse:

1 Metrópole: refírese á capital ou o país colonizador, por exemplo Londres ou Inglaterra /Gran Bretaña.

- Que o control costeiro non implicaba a ocupación do interior, polo que as distintas potencias iniciaron unha carreira de conquista cara o interior co fin de que outras non se adiantasen.
 - Que os ríos Níxer, Congo e os seus afluentes, eran de libre navegación.
 - Toda África central era de libre comercio.
 - Por último, para evitar as disputas das grandes potencias no corazón de África, creábase un Estado-tapón, o “Estado libre do Congo” como propiedade persoal do rei Leopoldo II de Bélxica.
- Esta conferencia contribuíu á aceleración do reparto do continente africano.
 - A ocupación efectiva levouse a cabo entre 1885 e 1904, data na que pode darse por concluído o esencial do reparto.

1.4.1 - Os principais imperios coloniais de África corresponderon a:

- O **Reino Unido** que avanzou desde o sur (Cidade do Cabo en África do Sur) ata o norte (O Cairo en Exipto) intentando crear un corredor continuo vertical.
 - **Francia** foi o segundo imperio en importancia, desde o oeste ata o leste.
 - **Alemaña e Italia** incorporáronse relativamente tarde á expansión colonialista (porque estaban ocupadas coas súas respectivas unificacións) e ambos países conseguiron algunhas colonias en África.
- **Alemaña** quedouse con Camerún, África do Sudoeste, alemá e África Oriental alemá tentando frear o avance inglés.
 - **Italia**, trala independencia de Abisinia veu reducido o seu imperio a Libia e Somalia.
 - **Portugal** conseguiu Angola, Mozambique e a Guinea Portuguesa.
 - **España** conseguiu o protectorado de Río de Ouro e o da costa norte de Marrocos, así como parte do Sáhara.

Repartición de África, 1885-1914.
A ocupación do territorio do continente africano polas potencias coloniais europeas foi un proceso acelerado. Por esa razón, na prensa da época chamóuselle a «rapina» ou «pelexa» por África.

2 - A política imperialista das potencias extraeuropeas.

2.1 - Estados Unidos.

● No último cuarto do século XIX produciuse unha fase de extraordinario **desenvolvemento económico** que situaron ao país á cabeza do mundo capitalista.

● **A poboación** medrou rapidamente, alcanzando os 50 millóns de habitantes en 1880.

- Fortes continxentes de inmigrantes penetraron no país e continuaron a conquista do Oeste, onde se crearon novos Estados: Nevada (1864), Nebraska (1867) e Colorado (1876).

● A expansión económica e territorial xerou un sentimento de superioridade que os levou a pensar de que tiñan a misión de liderar o mundo contemporáneo.

● Estas ideas tiveron tres formulacións fundamentais:

2.1.1 - A doutrina do presidente Monroe: “América para os americanos”:

● Foi formulada en 1823, nunha época en que se estaba desintegrando o Imperio Español americano e tiña a intención de reservar para Estados Unidos o dominio sobre América.

2.1.2 - A doutrina do “Destino Manifesto” do presidente O’Sullivan:

● Formulada en 1845 tiña a intención de xustificar a guerra con México, ao que se lle arrebataron Texas, Novo México, Arizona, Nevada, Utah e California.

2.1.3 - O “Corolario Roosevelt”:

● O presidente Theodore **Roosevelt**², en **1904**, xustificou a intervención de USA en varios Estados do Caribe e América continental alegando que o goberno estadounidense estaba obrigado a intervir nestes países para protexer os intereses dos seus cidadáns e empresarios.

2 Non confundir con F. Delano Roosevelt

2.1.4 - Actuacións do imperialismo estadounidense:

- **En Cuba:**

- En 1898 estalou o conflito entre Cuba e España.
- EE.UU. interveu argumentando como pretexto a explosión do acorazado *Maine*, fondeado na Habana.
- A flota norteamericana derrotou á armada española en Santiago de Cuba e Cavite (Filipinas).
- Polo Tratado de París, España cedeulle Porto Rico, Filipinas e a illa de Guam a Estados Unidos.
- Cuba independizouse, aínda que en ocasións foi ocupada e normalmente estivo baixo a influencia norteamericana ata a revolución de 1959.

- **En Panamá:**

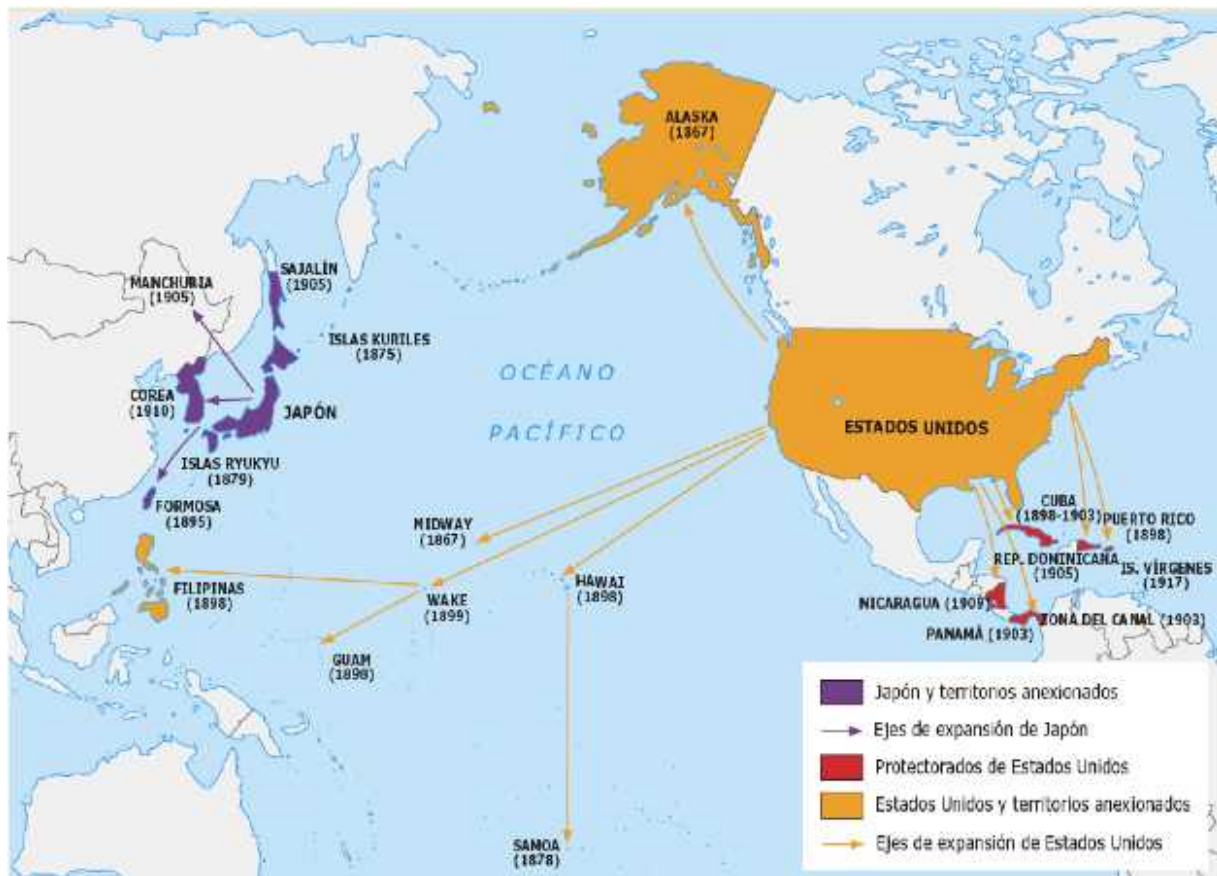
- EE.UU. propuxérase construír un canal que comunicase os dous océanos pero Colombia negouse a ceder os terreos.
- Entón EE.UU. impulsou a independencia de Panamá (1903) e ocupou a franxa de terreo na que construíu o canal que foi inaugurado en 1914.

- **En Centroamérica, as Antillas e Venezuela:**

- Ocuparon Nicaragua, a República dominicana e Haití aínda que estes territorios foron abandonados antes da Segunda Guerra Mundial.

- **No Océano Pacífico:**

- A expansión comercial e estratéxica norteamericana cara o Sueste asiático levou consigo a ocupación de Filipinas, Hawai e un conxunto de arquipélagos que lles permitían controlar a ruta do Pacífico cara China.

2.2 - Xapón:

- Antes de 1868 Xapón era un Imperio feudal no que se consideraba ao emperador coma un deus, por máis que o poder recaía de feito nos señores feudais:
 - O poder estaba repartido entre os grandes propietarios rurais (**daimios**) e os señores da guerra (**samurais**).
 - Todos obedecían a un xefe militar e político chamado **shogún** que dende o século XVII era da familia dos **Tokugawa**.
 - O **emperador** era unha figura simbólica que vivía retirado de Kioto.
 - A **poboación** vivía da agricultura do arroz nun réxime de servidume feudal.
- Xapón estivo pechado ás influencias exteriores ata 1854, en que tivo que ceder ás presións da mariña de guerra norteamericana.
 - Americanos e europeos impuxeron o establecemento de tratados comerciais con Xapón.
 - Esta apertura viviuse como unha humillación e provocou unha división interna entre os señores feudais.

● En 1868 os señores feudais de **Satsuma** e **Choshu** fixéronse co goberno e restauraron no poder ó emperador, un mozo de 14 anos: Mutsu-Hito, que deu orixe á dinastía Meiji, e promoveron a chamada “**Revolución Meiji**” (1868- 1912) :

- Remataron co poder dos señores feudais eliminando os seus privilexios .
- Crearon o servizo militar obrigatorio.
- Implantaron o ien como moeda única e permitiuse a entrada de capitais estranxeiros.
- Impúxeron a forma de vestir e o calendario occidental.
- Confeccionaron un código civil e penal de inspiración francesa.
- Ampliaron o sistema educativo.
- Elaborouse a **Constitución de 1889** que estivo en vigor ata 1947. Esta Constitución estaba inspirada nos modelos de Alemaña e Austria e sentou as bases dun liberalismo conservador. Con ela gañouse o recoñecemento diplomático de Occidente.
- Promoveuse unha **industrialización acelerada** na que o Estado aportou o capital necesario para un primeiro investimento industrial e despois foi apoiado polo capital privado desde finais do século XIX.
- Fundáronse grandes compañías como a Mitsubishi.
- Enviaron técnicos xaponeses para aprender as técnicas occidentais.
- Establecéronse premios para as empresas máis eficaces.
- Desenvolveron a industria téxtil do algodón e conservaron a da seda.

● Deste xeito, a primeiros do século XX era a 1ª potencia industrial de Asia.

● As causas da súa **política imperialista** son:

- **Económicas** xa que Xapón tiña a necesidade de buscar novos mercados para inverter os seus capitais, e facerse cas materias primas necesarias para a súa industria en constante crecemento.
- **Sociais**: Xapón era un país moi poboado e con pouco territorio.
- **Políticas**: a idea da formación dun “Gran Xapón” era apoiada por amplas capas da poboación e do exército.

● Debido a estas razóns Xapón iniciou unha política exterior agresiva e un achegamento diplomático á Gran Bretaña xa que os dous países vían con desconfianza a expansión rusa no norte de China.

● Dous conflitos han converter a Xapón na única potencia imperialista non europea xunto con Estados Unidos:

● A **guerra de Xapón contra China** (1894-95).

- En poucos meses os xaponeses ocuparon Corea e Formosa, e penetraron en Manchuria.
- En 1895 China recoñecía a independencia de Corea e cedíalle Formosa a Xapón.

● A **guerra ruso-xaponesa** (1904-05).

- As presións rusas en Manchuria e Corea levaron á ruptura de relacións entre ambos países en 1904.
- Coma no caso anterior, a vitoria xaponesa foi rápida tanto por terra como por mar.
- Coa mediación de E.UU. ambos países asinaron a paz en 1905 pola que Xapón obtiña Corea como un protectorado e Rusia cedíalle a Xapón o ferrocarril do sur de Manchuria e o sur da illa de Sajalín.
- Os conflitos imperialistas estiveron na base do estoupido da Primeira Guerra Mundial. Todas as potencias europeas querían manterse á cabeza do poder mundial e por iso emprenderon unha rápida “carreira de armamentos”.

